

HÄMEENLINNAN OLYMPIALAISET

Lienee ainutlaatuista, että olympiamitaleista kilpaillaan keskellä luonnonsuojelualuetta kirkasvetisen järven rannalla ko-meassa hongikossa. Tämä harvinainen paikka on Hämeenlinnas-sa.

Kreikan Olympiasta lähtenyt tuli paloi Ahveniston järven rannalla viikon ajan 15 maan parhaiden nykyaikaisen 5-ottelun kilpailijoiden otellessa olympiakunniasta.

Kansakunnan voimavarat äärimillenne vieneestä sodasta oli kulu-nut vain seitsemän vuotta, kun pieni Suomi järjesti maailman merkittävimmän urheilutapahtu-man – olympiakisat vuonna 1952. Ahkera kansa eli maan jälleenra-kentamisen aikaa ja maksoi vuo-desta toiseen raskaita sotakorvauk-sia. Viimeinen sotakorvausjuna lähti kohti itää vasta olympiavuon-na 1952. Köyhä, menneiden vuo-sikymmenten urheilun suurvalta Suomi kokosi rivinsä ja näytti maailmalle mihin suomalainen sisu ja taistelijan tahto yltyvät.

Järjestyksessä 15. olympiakiso-jen päänäyttämö oli Helsingissä. Vuoden 1952 olympialaiset kulkevatkin Helsingin kisojen nimellä. Toinen Suomen olympiakaupun-ki oli Hämeenlinna. Täällä järjes-tettiin nykyaikainen 5-ottelu ko-konaisuudessaan.

Vain Helsingissä ja Hämeenlin-nassa paloi olympiatuli, vain näillä paikkakunnilla kilpailut suoritetiin kokonaisuudessaan ja vain näissä kaupungeissa jaettiin kul-ta-, hopea- ja pronssimitalit par-haille. Helsinki ja Hämeenlinna ovat olympiakaupunkeja samalla tavoin kuin München ja Kiel tai Moskova ja Tallinna. Kiel ja Tallin-na järjestivät kisojen purjehduskil-pailut.

Miksi juuri Hämeenlinna sai jär-

jestettäväkseen nykyaikaisen 5-ottelun? Syitä on varmaankin monia. Suomen suurin varuskunta oli varma tae järjestelyjen onnistu-misesta. Sen koneisto oli vienyt läpi monet kisat kesällä ja talvella. Suomalaisten hotellien lippulaiva Aulanko ympäristöineen oli hou-kutteleva kohde.

Yli satapäisen ulkomaalaisten johtajien ja kilpailijoiden majoit-tuksessa tai huollossa ei olisi ongelmia. Yhteydet kisojen pää-paikkaan Helsinkiin olivat hyvät. Ja mikä tärkeintä: hämeenlinna-isten kesäinen keidas Ahvenisto lähialueineen tarjosi mahdollisuu-den onnistuneiden kilpailujen jär-jestämiseksi.

Kisoja varten Hämeenlinnan kaupunki rakensi veikkausvaro-jen turvin Ahvenistolle maauimalan ja sen yhteyteen pukusuojat. Arkkitehti Ilmari Niemeläisen suunnittelema maauimala hyppy-torneineen valmistui jo vuonna 1950. Tässä 50 metrin pituisessa kahdeksanrataisessa altaassa ei ollut vedenpuhdistuslaitteita eikä lämmitysmahdollisuutta. Harjun puolelle tehtiin noin 1500 hengen katsomo.

Alueelle rakennettiin puusta kymmenen miekkailukatosta, toi-mistorakennus torneineen sekä pu-kuhuonerakennus, jossa oli 22 neljän miehen pukukoppia ja kioski urheilijoille. Sodan jälkeise-nä niukkuuden aikana puuraken-nukset jouduttiin tekemään yksin-kertaisesta materiaalista. Monen-laisista rakennustarvikkeista oli puutetta. Oikaistiin nauvoja ja niitä sitten lyötiin raakalautaan. Tarkoi-tuksenmukaisuus oli merkittävämpi kuin ulkonäkö. Ahveniston jär-ven ympäri tehtiin kolmen kilo-metrin pituinen kahden metrin levyinen tie maastojuoksua ja osit-

tain ratsastusta varten. Tämä on nykyinen valaistu kuntopolku.

Helsingin kisojen olympiakylä oli Käpylässä. Hämeenlinna valitsi kisakyläkseen Aulangon luonnon-puiston alueen. Urheilijat majoit-tettiin osaksi Katajiston vanhaan tyylikkääseen kartanorakennuk-seen ja osaksi itse hotelliin, jossa myös johtajisto asui. Joukkueiden suuruus oli yleensä 5–6 henkeä.

Neuvostoliitto oli mukana en-simmäistä kertaa olympiakisoissa, mikä tuli esiin monenlaisten asio-iden järjestelyssä. Sen vaatimukset esimerkiksi majoituksen suhteen olivat muista poikkeavat. Heitä varten piti rakentaa oma talo – Kuusisto – Katajistoa vastapäätä tien toiselle puolelle, jonne niin kilpailijat, johtajat, huoltajat, keit-täjät, valvojat kuin muutkin jouk-kueeseen kuuluvat, yhteensä 14 henkeä, majoittuivat. Lisäksi heille tehtiin oma sauna. Muista poike-ten neuvostoliittolaiset elivät täy-sin omissa talouduksaan ja maail-massaan ympärille rakennetun aitauksen suojassa.

Aulangolle tehtiin myös ampu-marata ja miekkailukatosta harjoi-tuksia varten. Rantasauna oli ah-kerassa käytössä ja uinti Vanajave-den vilpoisissa laineissa kuului asiaan. Hevosia oli käytettävissä ratsastusharjoittelua varten.

Kisakylän lippurivistö oli pysty-tetty nykyiselle Aulangon golf-kentälle, silloiselle heinäpellolle lähelle majoituspaikkoja. Osanot-tajamaiden saavuttua pidettiin juhlallinen lipunnosto, jossa kun-kin maan joukkue oli läsnä. Kisa-kylän kauneuspilkku löytyy van-hoista valokuvista, jotka näyttävät heinäpäiden leikatuksi, mutta pulleiden heinäseipäiden jääneen ojennuk-seen lippurivin taakse.

Jobtotornin takana olevalle tasanteelle rakennettiin kymmenen miekkailukatosta, joissa otettiin yhtäjaksoisesti yhdeksän ja puoli tuntia, sillä jokainen kilpailija miekkaili jokaista vastaan. Tälle rinteelle kaupunki rakensi myöhemmin betoniset esiintymisportaat suurkuoroille.

Hämeenlinnan olympialaisten kisaorganisaatio käynnistettiin marraskuussa 1950. Tällöin asetettiin nykyaikaisen 5-ottelun olympiatoimikunta, jonka puheenjohtajaksi tuli kenraalimajuri U. Poppius ja varapuheenjohtajaksi kenraalimajuri Kai Savonjousi. Jäseninä olivat mm. kaupunginjohtaja Kalervo Pellinen ja apulaiskaupunginjohtaja Mauno Kauppila. Vuoden 1951 alussa nimettiin työvaliokunta, joka oli kisojen varsinainen toimiva elin. Sen puheenjohtaja oli everstiluutnantti A. Pietarinen ja jäsenet Mauno Kauppila, majuri H. Karttunen ja kapteeni Olli Välimaa.

Vuoden 1952 alussa organisaatiota laajennettiin ja muodostettiin laaja olympiaviikkotoimikunta, jossa kaupungin lisäksi olivat mukana urheiluseurat ja monet yhdistykset. Tämän puheenjohtajana toimi kunnallisneuvos Matti Alanko ja toiminnanjohtajana Olli Välimaa. Toimikunnalla oli 16 jaostoa, joita johtivat keskeiset ja kokeneet hämeenlinalaiset miehet. Jaostoissa hoidettiin opastus, vastaanotto, myynti, muonitus, mainostus, pääsyliput, soihtuvies-

ti, majoitus, koristelu, rakennukset, tiedotus, viihdytystilaisuudet ja monet muut yleisöön suuntautuneet tehtävät. Myös maahockeyllä oli oma jaostonsa. Pelattiinhan Kaurialan kentällä olympiakisojen maahockeyn kolme väliräätelua.

Niin uskomattomalta kuin tuntuukin, Hämeenlinnan olympiaviikko ja sen valmistelut vietiin läpi talkootyönä! Kenellekään ei tässä organisaatiossa maksettu minkäänlaisia korvauksia. Kisojen keskeisin henkilö yleissihteeri kapteeni Olli Välimaa irrotettiin vuoden ajaksi tehtävästään puolustusvoimissa ja näin ollen hän teki kaiken työn valtion maksamalla kapteenin palkalla. Myös muita upseereita komennettiin kisaorganisaatioon. Kaupungin tai yritysten palveluksessa olevat saivat käyttää runsaasti työaikaa kisa-valmisteluihin ja kisaviikon tapahtumiin.

Olympiatuli lennätettiin Kreikasta Kööpenhaminaan, mistä alkoi

varsinainen soihtuviesti halki Tanskan ja Ruotsin. Viesti otettiin vastaan Torniossa, josta se Pallas-tunturilla käytyään suuntasi etelään kohti kisakaupunkeja. Urheiluseurojen edustajien vuorollaan kantama soihtu oli valmistettu Hämeenlinnassa Hopeakeskus Oy:ssä. Soihtun näköiskappale, jonka Kultakeskus Oy lahjoitti kaupungille sen 350-vuotispäivänä, on valtuuston istuntosalin seinässä Raatihuoneessa.

Hämeenlinna ei ottanut soihtua vastaan Hattulan rajalla, vaan valitsi vaihtopaikaksi Parolan leijonapatsaan. Sieltä se juostiin kauputorin kautta Kaurialan urheilukentälle olympiasoihtun tulojuhlaan. Kentän kunniakierroksella soihtua kantoi hämeenlinalainen olympiakävijä Ossi Teileri.

Kaurialassa tuli paloi yli yön ja sitä vartioivat yön hiljaisuudessa urheiluseurojen edustajat juhlassa tunnelmassa. Seuraavana päivänä perjantaina soihtu juostiin takaisin torille Raatihuoneen edustalle, jossa pormestari Arvi Kivikari otti tulen Hämeenlinnan soihtuun säilyttääkseen sen virkahuo-

neessaan sunnuntain aamupäivään asti. Varsinainen Kreikasta lähtenyt olympiatuli jatkoi matkaansa kohti Helsinkiä, mutta osan itsestään se oli jättänyt Hämeenlinnaan.

Kaksi vuorokautta pormestarin hallussa hyvin vartioituna ollut olympiatuli aloitti avajaispäivänä sunnuntaina matkansa kohti olympia-areenaa Ahvenistoa. Kaikkien Hämeenlinnan urheiluseurojen edustajat soihdun kantajan Jussi Tiiran johdolla saapuivat Ahveniston harjulle, jossa soihtu luovutettiin Suomen joukkueen varamiehelle Arvo Vilhuselle. Ryhdikäs urheilijoiden joukko juoksi alas kisa-alueelle, jossa Arvo Vilhunen sytytti järven tuntumaan rakennetun tornin yläosan metallialtaaseen tulen.

Olympialippu nostettiin salkoon ja valtuuston puheenjohtaja Matti Alanko julisti kisat avatuiksi. Kenttäpiispa Johan Björklund piti kenttähartauden, suurkuoro lauloi ja varuskuntasoihtokunta päätti tilaisuuden Porilaisten marssiin. Avajaistilaisuudessa oli yleisöä noin 2000 henkeä.

Maanantaina kilpailu aloitettiin maastoratsastuksella. Lähtöpaikkana oli ns. raviradan kenttä Pullerimäen pellolla. Reitti kulki Viisarin tienhaaran kautta kohti Kahtoilammin rantaa, mistä se jatkoi matkaa lähelle Parolan tienristeystä. Ylitti sitten Ahveniston harjun, tuli Ahveniston järven pohjoispäähän ja länsirantaa pitkin olympiatulen tuntumassa olevaan maaliin. Rata oli 5 km:n mittainen ja siinä oli yhteensä 24 estettä. Hyvin valmennetut hevoset arvottiin kilpailijoille. Maastoratsastukseen myytiin 1780 pääsylippua.

Kalpamiikkailu aloitettiin tiistai- aamuna klo 9. Kymmenen 5 x 20 metrin miekkailukatosta oli rakennettu nykyisen 'laululavan' edessä olevalle tasanteelle. Outo laji kiinnosti yleisöä, joka saattoi valita haluamansa taisteluparin, sillä kilpailu oli käynnissä saman-

aikaisesti kaikissa katoksissa. Jokainen miekkaili jokaista vastaan ja yksi osunut pisto ratkaisi. Kilpailun jälkeen tasaisista lattialevyistä tehtiin suuri tanssilava viikon päätteeksi Ahvenistolla järjestettyihin Tukkilaiskisoihin.

Edellisten päivien raskas maastoratsastus ja lähes kymmeneen tuntiin venynyt miekkailu painoivat jäsenissä, kun valmistauduttiin keskiviikon pistooliammuntaan. Ampumarata katsomoinen oli tehty Ahveniston vesitornin sora-kuoppaan paikalle, missä nyt on tennishallit. 25 metrin matkalta ammuttiin 20 laukausta kääntyvään kuvioon.

Seuraavana päivänä kilpailu jatkui maauimalassa 300 metrin vapaa-uinnilla. Altaassa ei ollut veden lämmityslaitteita, minkä vuoksi kilpailu jouduttiin käymään 18-asteisessa vedessä. Pääsylippuja myytiin uintiin 1324 kappaletta. Samana iltana Hämeenlinnan uimaseura järjesti maauimalassa perinteiset 'Venetsialaiset', joiden ohjelman kohokohta oli USA:n naisuimareiden taitouintiesitys.

Nykyaikaisen 5-ottelun mitalit ratkaistiin viimeisenä päivänä perjantaina 4000 metrin maastojuoksussa. Lähtö ja maali olivat olympiatulen äärellä kilpailukeskuksessa. Vaikea rata, jonka korkeusero oli 30 metriä, kiersi Ahveniston järven vastapäivään.

Juhlallisissa päättäjaisissä korkeimmalle palkintokorokkeelle nousi ruotsalainen poliisi Lars Hall, joka voitti henkilökohtaisen kilpailun. Hopeaa sai Unkarin G. Benedek ja pronssia niinikään unkarilainen I. Szondi. Joukkuekilpailun kulta meni Unkariin, hopean ottivat ruotsalaiset ja pronssin Suomen joukkue: poliisikonsultaapeli Olavi Mannonen, luutnantti Lauri Vilkkko ja lakitieteen ylioppilas Olavi Rokka.

Olympiafanfaarin kaikuessa laskettiin virallinen olympialippu ja kuusi päivää korokkeen huipulla palanut olympiatuli sammutettiin.

Hämeenlinnan olympialaiset olivat päättyneet.

Hämeenlinna ei ole paljontaan hyödyntänyt olympiaperintöään. Maauimalan seinään kiinnitettiin kisojen jälkeen niistä kertova metallilaatta, kunnes se 1991 kesällä joutui ilkeväkään kohteeksi ja katosi. Myöhemmin se löytyi Kirstulan riihimetsästä. Myös Kaurialan kentän katsomon seinään kiinnitettiin muutama vuosi sitten olympiarenkain varustettu muistolaatta.

Poltinaholla lyhyt Ämmänsuonkatu muutettiin 1980-luvulla Olympiakaduksi. Vuonna 1986 julkaisiin Pentti Pirhosen kirjoittama runsaasti kuvitettu kirja Hämeenlinnan olympialaiset. Olympiamuseon perustamista Ahvenistolle on esitetty.

Jo pitkään jatkunut kaupungin nuiva suhtautuminen Hämeenlinnan olympialaisiin ja sen rakennelmiin saavutti huippunsa, kun joulukuussa 1990 kaupunginhallitus päätti yksimielisesti teknillisen lautakunnan sekä kulttuuri- ja vapaa-ajan lautakunnan tekemiin esityksiin nojautuen purkaa kaikki olympiakisojen puurakennukset, katkaista hitsauspilleillä hypytorni ja täyttää uima-allas maalla.

Syyskuun lopulla 1991 Hämeen lääninhallitus teki museoviraston lausuntoon nojautuen päätöksen, jonka mukaan Ahvenistolla olevat vuoden 1952 olympiakisojen rakennukset suojellaan valtakunnallisesti arvokkaina kohteina. Lopullisesti asian ratkaisee valtioneuvosto. Suojelupäätös on tehty 1985 voimaan tulleen rakennus-suojelulain perusteella. Tiettävästi tämän lain mukaista suojelupäätöstä ei tällä alueella ole tehty aikaisemmin. Suojelupäätöksestä Hämeenlinnan kaupunki on valittanut valtioneuvostolle.

Tämän kirjoituksen eräät yksityiskohdat olen tarkistanut kisojen yleissihteeriltä eläkkeellä olevalta everstiluutnantti Olli Väli- maalta.